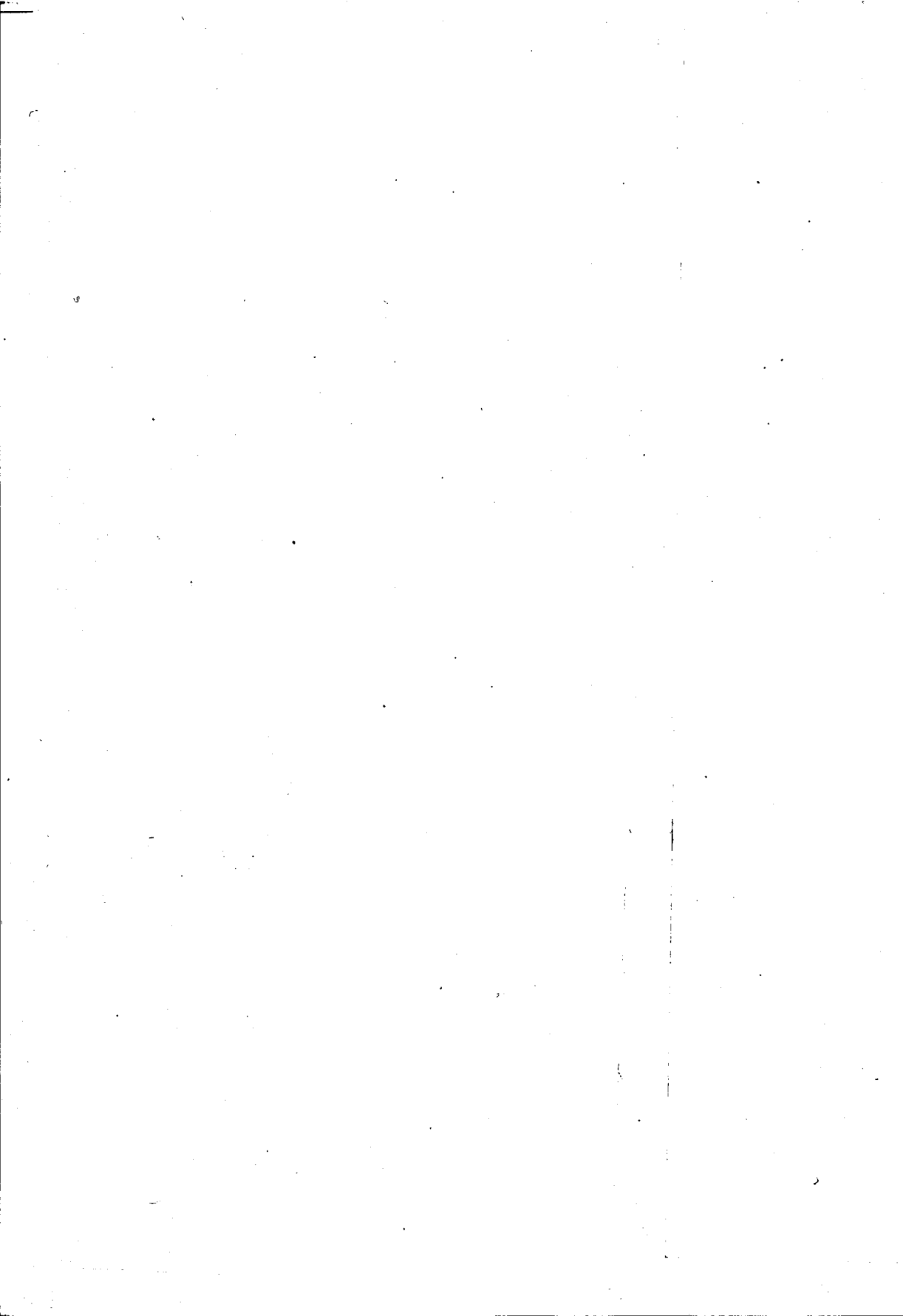

Prikazi i vijesti

Vera St. ERLICH: *U DRUŠTVU S ČOVJEKOM*
SN Liber, Zagreb 1978, str. 401.

Sveučilišna naklada Liber u Zagrebu objavila je 1978. god. drugo izdanje knjige Vere St. Erlich *U društvu s čovjekom — Tragom njegovih kulturnih i socijalnih tekovina*. Premda je drugo izdanje nepromijenjeno, mislim da se treba na nj ovdje osvrnuti, jer je prvo, („Naprijed“, Zagreb 1968), kolikó mi je poznato, prošlo bez ikakva prikaza u našim etnološkim glasilima.

Riječ je o knjizi koja se razlikuje od etnoloških publikacija uobičajenih kod nas. Naime, autorica se potrudila da općenito i sustavno obuhvati čitavo ono golemo područje koje je u podnaslovu naznačeno kao „kulturne i društvene tekovine čovjeka“. Slično mnogim angloameričkim udžbenicima, koji predstavljaju sustavni uvod u (kulturnu) antropologiju, i ovdje se kreće od čovjekovih prapočetaka, fizičkog razvoja, pojave govora, prehistorijskih kultura, da bi se zaustavilo na širem razmatranju kulturnih pojava i socijalne strukture „primitivnih“ i seljačkih naroda. Bez upuštanja u dublja razmatranja pojedinih problema, što udžbeniku ni ne bi bilo svrhom, knjiga *U društvu s čovjekom* pruža studentu etnologije mogućnost da se pregledno upozna s osnovnim pojmovima kojima se bavi etnologija: dinamizmom kulture (aspektima tradicije i inovacije), difuzijom, kulturnim kontaktima i akulturacijom, kulturnim stilovima, vrijednostima, racionalnim i iracionalnim elementima, kao i kulturom u cjelini.

Drugi dio knjige donosi definicije, pojašnjenja i obilje primjera o društvenoj strukturi: obitelji, sklapanju braka u „primitivnim“ i seljačkim kulturama, rodovskoj i plemenskoj organizaciji, ulozi statusa, spola, dobi, te o običajima, normama, običajnom pravu i sl.

Konačno, treći dio knjige daje kraći pregled razvoja etnologije i antropologije kao znanosti, njezinih metoda, te istraživanja provedenih pedesetih i šezdesetih godina (osobito na Zapadu).

Ono što po mom mišljenju naročito pridonosi vrijednosti knjige je široki izbor zanimljivih i poučnih tekstova iz domaće, te angloameričke i njemačke literature (većina od tih izvora u nas nije prevedena). Izabrane stranice iz te literature donose detalje etnografskih opisa iz takoreći cijelog svijeta, a ilustriraju svako pojedino poglavlje i podtemu knjige. S jedne strane ti primjeri, a s druge strane slikovit i jednostavan stil Vere St. Erlich, pridonose da se knjiga čita lagano poput kakve priče o „čovjeku, biću koje vuče lozu od životinjskog svijeta, ali čije aspiracije sežu do Mjeseca i zvijezda“... (iz predgovora).

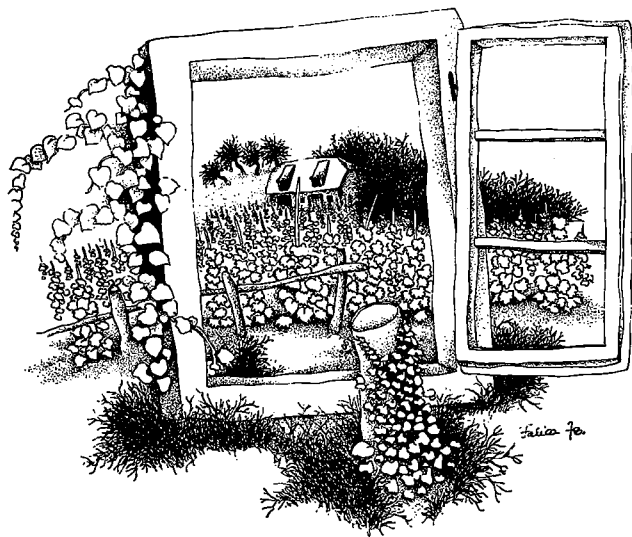
Budući da knjiga *U društvu s čovjekom* pruža mogućnost da se razvitak naše etnologije shvati iz perspektive svjetske etnologije (antropologije), a još više da se naša vlastita kulturna sredina sagleda iz perspektive svjetskog konglomerata kulturâ, smatram da bi svaki student etnologije na početku svoga rada morao upoznati i ovaj uvod u znanost o čovjeku.

O. Supek—Zupan

SAN I JAVA GORICE SVETOJANSKE (Uz drugu samostalnu izložbu Josipa Falice)

U salonu uredske opreme „Mladost“ (u Praškoj ul. 6) u Zagrebu održao je od 17. do 31. XII 1979. svoju drugu samostalnu izložbu svetojanski slikar Josip Falica. Izložio je 24 slika u ulju na staklu i 14 grafika u stilu naive. Posjetioca je odmah mogla začuditi velika produktivnost ovog mladog, ali stilski već određenog umjetnika, jer je većina izložaka nastala tijekom 1978. i 1979. godine.

Osim tehnikom, Faličini crteži i ulja na staklu donekle se međusobno razlikuju i stilom. I jedni i drugi nadahnuti su širokim obzorom, skladnom valovitošću i sunčanim spektrom boja što nude oku brežuljci i kućice jaskanskog prigorja. Međutim, grafike i slike, svake na svoj način, odnosno malo drugačije, izražavaju to vizualno obilje. Crteži su, naime, donekle „racionalniji“, bliži zbilji, pomno izvučenih linija i posvema dorađenih („iscrtkanih“ ili „istočkanih“) ploha. Istančani smisao za detalj sretno je izražen sigurnim, kratkim, tankim potezima tušem. Jedan dio grafike očito su studije za kasnije slike u ulju na staklu, no nikako ih ne bismo mogli nazvati „skicama“, jer su same po sebi dovršene.

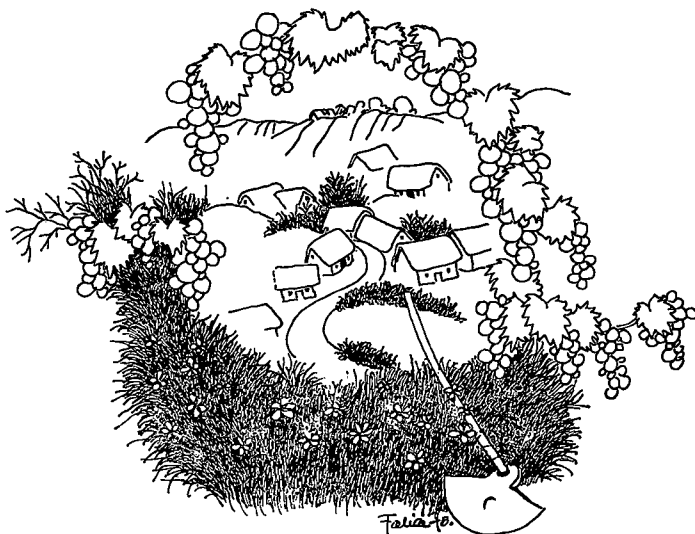
Ipak, tek pastelnim, zagasitim, čak i zatamnjenim bojama i raspoloženjima što izviru iz njegovih slika, Falica u potpunosti izražava svoje umjetničko nadahnuće. Ovdje se gube iscrtkane plohe, a umjesto njih nalazimo reducirane, čiste linije koje na gledaoca ostavljaju dojam tišine, mekoće, gotovo nepomičnosti. Većina novijih slika su zimski krajolici: zasniježeni brežuljci, krovovi kuća i putovi naglašavaju upravo tu mekoću i tišinu. Ravnotežu snježnih pastela – plavičastih, sivkastih, ružičastih i gotovo mračnih u suttonu – tek donekle prekidaju neki detalji: tragovi psa u snijegu, ogoljelo drveće kojim

se uspeo bršljan i seoske kuće skutrene na vrhu brežuljaka. S druge strane, grmlje, drveće i brežuljci koji su često svedeni na jednostavne lopte snijega, te koncentrični krugovi na obzoru, iza kojih se valjda krije jedva svijetleće zimsko sunce, tu ravnotežu još više naglašavaju.

Slikarevo nadahnuće nije izraženo samo redukcijom i stilizacijom prirode njegova kraja. Falica u svoje slike na staklu uvodi i fantastične elemente koji su nadrealistični ne toliko po svom sadržaju koliko po kompozicijskim proporcijama. Tako je negdje iz smrznutog tla niknulo cvijeće veliko poput drveća, ili se pak na vrhu brežuljka ispružio u nebo golemi grozd, ili se nad selom svio velik slavoluk od loze i bršljana, ili se taj slavoluk pretvorio u starinska vrata, odnosno prozor, kroz koji promatrač izviruje u valovite plješivičke širine.

Osim zime, koja prevladava na izloženim slikama Josipa Falice, treba spomenuti i druge na kojima se slično, lirski, ali s više dinamike, doživljavaju i druga godišnja doba. Nekoliko malo starijih ulja na staklu imaju toplu paletu boja koju jesen donosi u svetojanske gorice, a neka druga, novija stakla, izražavaju proljeće, koje na pr. u vidu vjetra unosi otrgnuto cvijeće kroz prozor i razmahuje starinskim tkanim zastorima.

Značajan dio slika ima oblik medaljona: u okvir od vinove loze, ili od prozora, ili na list loze, ili čak u krug golema sunca, smješteni su brežuljci, Japetička gora, vinogradi, grozdovi, jabuke, ljudi... Čini mi se da uokvirivanje inače beskrajne prirode i krajolika široka obzora, koji je tako karakterističan za ovo prigorje, izražava Faličinu osjećajnu povezanost s rodnim krajem u kojem je sve poznato, razumljivo, povezano i u tolikoj mjeri „njegovo“ da ga može „zatvoriti“ u medaljon i nositi sa sobom u srcu, kamo god krenuo. (Slično Rabuzinu koji je svoje selo smjestio u lonac za cvijeće!)

A ljudi na Faličnim slikama? Javljaju se na dva načina. Često su potpuno uklopljeni u prirodu, „ulovljeni“ izdaleka na seoskom putu, u dvorištu s peradi ili u vinogradu s brentom na leđima. Međutim, isto tako često su prikazani u obliku portreta, umetnutih u pejzaž, ponegdje uokvirenih, u središnjem ili gornjem dijelu slike. Ti ljudi kao da dominiraju nad prirodom: prikazani su kako razmišljaju nad njom, „sjećaju se“, strahuju ili se vesele jesenskim plodovima svoga rada.

* * *

Josip Falica rođen je 1950. godine u Gorici Svetojanskoj. Sada živi u Jastrebarskom, a zaposlen je kao inženjer kemije u zagrebačkom „Chromosu“. Član je Društva naivnih likovnih umjetnika Hrvatske i do sada je izlagao na oko tridesetak izložbi, među ostalim:

1974. u Sv. Jani, Jastrebarskom, Zagrebu.

1975. u Beču (Muzej umjetnosti XX. stoljeća), Grazu, Železnom, Zagrebu, Beogradu, Kumrovcu, Varaždinu, Sv. Jani, Jastrebarskom.

1976. u Beogradu, Zagrebu, Jastrebarskom, Samoboru.

1977. u Zagrebu, Beogradu, Sv. Jani (samostalno)

(1978. na odsluženju vojnog roka)

1979. u Zagrebu, Trebnju, Karlovcu, Sv. Jani itd.

O. Supek Zupan

STRUČNO—ZNANSTVENI SKUP U DOJRANU

XVI stručno—znanstveni skup i XII redvna skupština Saveza etnoloških društava Jugoslavije, održani su 1—3. X 1979. godine u Dojranu. Pod pokroviteljstvom Makedonske akademije znanosti i umjetnosti, skup je organizirao Savez etnoloških društava Jugoslavije i Društvo etnologa Makedonije.

Prvi je dan započeo službenim otvaranjem i pozdravnim govorom predsjednika Makedonske akademije znanosti, druga Mihaila Apostolskoga, društveno—političkih radnika općine Gevgelija, te prof. dr Hrista Andonov—Poljanskoga.

Radni dio počeo je isto jutro referatima na temu „Etničke karakteristike južnomakedonske etničke cjeline“, a navečer je održan koncert narodnih pjesama i plesova.

Drugog dana, jutarnji dio referata održan je u sklopu teme „Teoretsko—metodološka orijentacija jugoslavenske etnologije“, a popodnevni rad se odvijao u dvije sekcije: „Etnološko proučavanje suvremenih promjena u narodnom životu i kulturi“, te „Romi u Jugoslaviji — etničke karakteristike“.

Članovi HED—a održali su na skupu ove referate:

dr Dunja RIHTMAN—AUGUŠTIN: *O modelu porodične zajednice u našoj etnologiji;*
dr Vesna ČULINOVIĆ—KONSTANTINOVIĆ: *Promjene u tradicionalnim odnosima
seoskog stanovništva u vlastitoj i novoj društvenoj sredini;*

Ksenija MARKOVIĆ: *Istraživanje i fiksiranje stanja etno—spomenika;*

Aleksandra MURAJ: *Nekoliko zabilješki na temu: Tradicionalno stanovanje i suvremenost;*

mr Zorica OREPIĆ—RAJKOVIĆ: *Spomen—obilježja žrtava saobraćajnih nesreća.*

Po završetku skupa, 4. i 6. X organizirana je ekurzija za sudionike. Dvodnevno putovanje Pirinskom i Egejskom Makedonijom bilo je organizirano također u dvije sekcije.

I. Šestan

PROSLAVA 60. OBLJETNICE ETNOGRAFSKOG MUZEJA U ZAGREBU

Etnografski muzej u Zagrebu osnovan je prije 60 godina i ova, 1979. godina, bila je u znaku te obljetnice. Tako je izložba posvećena etnografiji grada u kojem Muzej djeluje, a pod nazivom „Etnografska prošlost Zagreba“, bila otvorena 24. VI, kako bi je tijekom ljeta moglo vidjeti što više domaćih i stranih posjetitelja. Međutim, središnji dio proslave održan je na sam dan osnivanja Muzeja, dne 22. X 1979. Možemo reći da je ta proslava bila radna, jer je istodobno održan dvodnevni znanstveni skup na kojem su bile obrađene dvije teme: „Rezultati novijih etnoloških istraživanja“ i „Mogućnosti i realizacije etnoparka na području Zagreba“. Na tom skupu svojim su priložima sudjelovali stručnjaci iz cijele zemlje a i inozemstva.

Kao što je rečeno, proslava jubileja održana je 22. X, a njezinu svečanom dijelu prisustvovali su brojni ugledni gosti koji su, uz čestitke za obljetnicu Muzeja, izrazili najbolje želje za daljnji uspjeh u radu. Tom su prilikom bivšim direktorima prof. dr Milovanu Gavazziju, prof. Marijani Gušić i dr Jelki Radauš—Ribarić, zatim bivšim radnicima Muzeja, te ustanovama s kojima je Muzej surađivao niz godina, podijeljene plakete, djelo akademskog slikara Ive Grbića. U sklopu proslave otvorena je i prigodna izložba „Iz anala Etnografskog muzeja u Zagrebu“ koju je realizirala Nada Gjetvaj, viši Kustos Muzeja.

Nakon svečanog dijela započeo je radni dio s predavanjima na temu „Rezultati novijih etnoloških istraživanja“. Tog jutra čuli smo slijedeća predavanja:

Dunja RIHTMAN—AUGUŠTIN (Zagreb): *Etnološko istraživanje i suvremena kultura;*

Tvrtko ČUBELIĆ (Zagreb): *Interdisciplinarni aspekti etnoloških istraživanja;*

Barbara BAZIELICH (Bytom, Poljska): *Tradicija i suvremenosti u gornjošleskoj narodnoj kulturi;*

Aleksandra—Sanja LAZAREVIĆ (Zagreb): *Prilog Salomona Bergere azijskoj zbirci Etnografskog muzeja u Zagrebu.*

U poslijepodnevnom dijelu skupa održani su slijedeći referati:

Jelka RADAUŠ—RIBARIĆ (Zagreb): *Likovni elementi vunenih pokrivača Panonskog područja i antički mozaik;*

Bratislava VLADIĆ—KRSTIĆ (Beograd): *Pojava i širenje vertikalnog ćilimarskog stana u Srbiji, Bosni i Hercegovini;*

Zdenka LECHNER (Zagreb): *Rubine Šokice iz Gorjana u Slavoniji;*

Libuše KAŠPAR (Varaždin): *Najnovija ispitivanja licitarskog obrta varaždinskog kraja;*

Boris KUCHAR (Ljubljana): *Problem izučavanja i razstavljanja ljudske prehrane v muzeju;*

Todor GRUEV (Osijek): *Rezultati istraživanja seoske arhitekture u Slavoniji.*

Drugi dan znanstvenog skupa, posvećen etnoparku i mogućnostima realizacije etnoparka na području Zagreba, okupio je velik broj stručnjaka koji se godinama bave tom problematikom. Čuli smo ova predavanja:

Beata GOTTHARDI—PAVLOVSKY (Rijeka): *O prostornoj projekciji kulture kao uvodu u rasprave o etnoparkovima;*

Aleksandra—Sanja LAZAREVIĆ (Zagreb): *Uvodne napomene o etnoparku;*

Dušan DRLJAČA (Zagreb): *Jedan ili više etnoparkova u okolici Zagreba;*

Skupina autora iz Zagreba: *Mogućnost ostvarenja etnoparka kontinentalnog dijela SR Hrvatske u okolici Zagreba;*

Ksenija MARKOVIĆ (Zagreb): *Pregled dosadašnjih ideja i pokušaja ostvarenja etnoparkova na području SR Hrvatske;*

Slavko DAKIĆ (Zagreb): *Prostorno—urbanistički aspekti realizacije etnoparka na području Zagreba;*

Zorica PETRIĆ (Zagreb): *Idejna zamisao etnoparka u okolici Zagreba;*

Zdravko ŽIVKOVIĆ (Zagreb): *Mogućnost postave etnoparka na području Zagreba;*

Nada DUIĆ (Zagreb): *Muzej na otvorenom i služba zaštite kulturnih dobara.*

U nastavku skupa, istog dana poslije podne slušali smo slijedeća izlaganja:

Marijana GUŠIĆ (Zagreb): *Ostvarivanja, znanstvena obrada i muzejska postava Zavičajnog muzeja u Dolnjoj Kupčini;*

Davor SALOPEK (Petrijna): *Arhitektonski pristup ruralnom graditeljstvu;*

Višnja HUZJAK (Velika Gorica): *Etnopark Turopolja — idejni planovi;*

Josef KOWALEWSKY (Bytom, Poljska): *Poljskie parki etnograficzne zasady organizacji i ich zadania naukowo—spoleczne i popularizacijne;*

Todor GRUEV (Osijek): *Razmišljanja o muzeju na otvorenom;*

Nada GJETVAJ (Zagreb): *Prikaz etnografske zbirke na otvorenom u Ivanovom selu kod Daruvara;*

Nadežda PEŠIĆ—MAKSIMOVIĆ (Beograd): *Nepoznato narodno graditeljstvo južne Srbije;*

Zoran JAKOVLJEVIĆ (Beograd): *Jedna ustanička kuća iz 1804. godine u okolini Beograda;*

Josip MILIĆEVIĆ (Pazin): *Etnografski suvenir u etnoparku.*

Diskusija, koja se razvila nakon jutarnjih i poslijepodnevni predavanja, pokazala je zainteresiranost svih prisutnih za provođenje ideje o izgradnji etnoparka i iznijela probleme koji se javljaju pri pokušaju njegove realizacije.

U sklopu skupa, Komisija za muzejska i konzervatorska pitanja Hrvatskog etnološkog društva organizirala je u Donjoj Kupčini „Okrugli stol” — nastavak diskusije na temu etnoparka, problema organizacije i zaštite narodne arhitekture in situ. Prije same diskusije sudionici su razgledali Zavičajni muzej u Donjoj Kupčini, smješten u četiri stare seoske kuće, okupljene na jednom mjestu, koje tako tvore mali etnopark, što ga je uza svesrdnu pomoć mještana postavila prof. Marijana Gušić.

Na putu u Donju Kupčinu sudionici skupa razgledali su dva lokaliteta na kojima se predlaže izgradnja etnoparka. O prvom, na Jarunu, dakle u neposrednoj blizini Zagreba, koji bi ušao u sklop sportsko—rekreacijskog centra, govorio je prof. Josip Ladović. Prema zamisli, prenesene kuće služile bi kao atelijeri ili stambeni objekti umjetnicima, a pomoćne bi se zgrade upotrijebile kao spremišta sportsko—rekreacijskog centra.

Drugi lokalitet Gluhakovo, koji se nalazi južno od Brezovice, mnogo je veće površine, a teren je gotovo idealan za postavljanje etnoparka kontinentalnog dijela Hrvatske. Prednosti tog terena i mogućnosti izgradnje etnoparka na njemu objasnio je prisutnim arh. Slavko Dakić.

Međutim, da sve ono što je rečeno na skupu u Zagrebu i Donjoj Kupčini ne bi ostalo mrtvo slovo na papiru, odlučeno je da se formira koordinacioni odbor, u koji bi ušli predstavnici svih zainteresiranih ustanova i predstavnici društveno—političkih organizacija općine Jastrebarsko. Trebalo bi da taj odbor nastavi rad na izradbi projekata i na ostvarenju toliko potrebne zamisli — formiranju etnoparka, koji bi trebao predočiti i sadašnjim i budućim naraštajima jedan od aspekata života našega naroda u prošlosti.

I. Bakrač

POKRET MLADIH ISTRAŽIVAČA

U nekoliko posljednjih godina, povremeno i skromno, na stranicama nekih naših glasila našla bi se i poneka vijest o neobičnim pothvatima skupine mladića i djevojaka iz Valjeva. Javnost je bila iznenađena i pomalo začuđena, kad je saznala da je spomenuta skupina mladih prerasla u klub, te provela dvadesetak dana na planini Durmitor, bez hrane i vode, ponesenih iz civilizacije. A njihov je cilj bio: preživjeti, prehraniti se i biti sposobnim za djelovanje u svakom trenutku. Pothvat je uspio, a za rezultate Kluba zainteresirali su se mnogi i, kako to najčešće biva, pojavile su se nove ideje i planovi. Uvidjelo se da bi bila golema šteta kad bi se djelovanje svelo samo na jednu akciju, pa je u veljači 1969. godine osnovan Klub mladih istraživača. Tako je Klub nastao u akciji i iz akcije, izazvavši zanimanje među mladima širom naše zemlje. Njihova načela s oduševljenjem prihvaćaju najprije mladi iz Ljubovije, Loznice, Mionice, Kopra i drugih mjesta, stvarajući u svojim sredinama Klubove mladih istraživača. Njihova načela svode se na to „da na temeljima suvremene znanosti stvaralačkim radom proširuju svoja znanja i svestrano izgrađuju sebe, koriste društvu i znanosti...”

Okupljajući u svojim redovima omladince različitih istraživačkih želja i sklonosti, nametnulo se, samo po sebi, i stvaranje grupa za istraživanja u različitim znanstvenim disciplinama. Te su skupine nastale unutar samih istraživačkih klubova. Rad tih klubova nije mogao ostati nezapažen. Uslijedile su prve nagrade i priznanja, a uz njih i zainteresiranost pojedinih ustanova, prije svega znanstvenih. Među njima je bio i Etnografski institut SANU, koji je u svibnju 1976. sklopio samoupravni sporazum s organizatorima Omladinske istraživačke akcije „Juli 76” i obvezao se, da će etnološkoj grupi iz Mionice, kao organizatoru i izvođaču akcije, pružiti materijalnu, znanstvenu i stručnu pomoć. Ta suradnja omogućila je uspjeh proučavanju suvremenih promjena u seoskom društvu u dolini Mionice, gdje je akcija i izvedena.

Širenjem djelatnosti i stvaranjem klubova i izvan valjevske regije, SSO Srbije bio je ponukan da sjedini sve te skupine i klubove u zajedničku organizaciju — pokret. Potkraj godine 1976. u Valjevu je održana Prva konferencija mladih istraživača Srbije, na kojoj su bili brojni delegati klubova mladih istraživača, predstavnici regionalnih i općinskih organa SSO, radnih ustanova, znanstvenih institucija itd. Na toj je konferenciji osnovana Organizacija mladih istraživača Srbije. Između ostalih organa i tijela Konferencije izabran je i programski savjet od 30 članova u koji je, od etnologa, izabran prof. dr Petar Vlahović, tada delegat Univerziteta u Beogradu.

Ovo je, ukratko, historijat pokreta Mladih istraživača. Još ćemo navesti neke veće akcije, osim već spomenute „Durmitor 69”: „Mljet 70”, „Kopaonik 70”, „Valjevske planine 71”, „Azbukovica 72”, „Tara 73”, „Jastrebac 73”, „Skadar 74”, „Ploče 75”, „Omladinska istraživačka akcija juli 76”, „Timok 77” i „Južna Morava 78”.

Upravo je akcija „Timok 77” značajna za osnivanje organizacije istraživača na Zagrebačkom sveučilištu. Na njoj je sudjelovalo više od 600 omladinaca — mladih istraživača iz svih krajeva naše zemlje. Oni su, prema svojim sklonostima i ranijim opredjelje-

njima, bili razvrstani u 12 programskih akcija: historijsku, sociološku, speleološku, astronomsku, ekološku, arheološku, geološku, biološku, prehranu u prirodi, turističku, etnološku i akciju podmlatka. Na poziv beogradskog univerziteta, u akciji je sudjelovalo petoro zagrebačkih studenata, među kojima tri studenta etnologije u etnološkoj programskoj akciji.

Po povratku s akcije, oduševljeni sudionici podržali su inicijativu predsjedništva Sveučilišne konferencije SSOH u Zagrebu, osnovali Inicijativni odbor za osnivanje Društva istraživača, i u prosincu godine 1977., nakon mnogih problema, utemeljena je Organizacija mladih istraživača na Sveučilištu u Zagrebu. Od svog osnutka do sada Organizacija je stalno proširivala sadržaj rada i broj članova, tako da sada broji oko 600 članova. Primanje novih članova nije bilo pasivno, nego su se studenti uključivali u Organizaciju putem istraživačkih akcija. Osim što je 70 članova Organizacije sudjelovalo u istraživačkim akcijama Mladih istraživača Srbije, velik broj članova sudjeluje u akcijama što ih poduzima njihova matična organizacija. Vrijedno je spomenuti neke od njih: akcija etnologa na području Gornje Bistre, akcija medicinske grupe za rad i istraživanja na terenu što se održava u Remetincu i Brezovici i akcija grupe za socijalna istraživanja koja ispituje život Roma u Zagrebu.

Etnološka grupa je prva skupina Organizacije mladih istraživača koja je počela radom, i to bez ikakvih materijalnih sredstava, sa svega 9 članova. Danas grupa broji 16 članova: 11 studenata ili apsolventata etnologije, te po jednog studenta građevinarstva, francuskog i talijanskog jezika, vanjske trgovine, Više elektrotehničke škole, a u njoj je i jedan učenik Klasične gimnazije. Možda je taj sastav naoko neobičan, ali načelo je organizacije da su sve grupe široko otvorene i da se u njih može uključiti tko god želi, u skladu sa statutom Organizacije.

Budući da je naša aktivnost počela s Omladinskom istraživačkom akcijom „Timok 77“, nešto bih više rekla o njoj. Etnološka akcija održavala se na terenu Dubašnice odnosno u području između planine Kučaja sa zapada, Crnog vrha sa sjevera i sela Zlota s istoka. Prostor obuhvaća nekoliko tisuća četvornih kilometara zemljišta bogatog šumom i pašnjacima. Bogatstvo flore, geografski položaj, klimatski uvjeti, nadmorska visina (1000 m) vrlo su povoljni za razvitak stočarskog gospodarstva. Na dubašničkoj visoravni razvijeno je stočarstvo sezonskog, bačijskog tipa i traje od svibnja do rujna, što je bilo odlučujuće prilikom izbora terena za etnološka ispitivanja pod radnim naslovom: Život stočara na dubašničkoj površini u istočnoj Srbiji. U skupini su bila 34 sudionika, a među njima 9 studenata i 25 učenika srednjih škola. Od 9 studenata samo su tri sudionice iz Zagreba bile studentice etnologije.

Naravno, Savjet akcije imao je u vidu i mladost sudionika, te činjenicu da će na tom terenu većina njih boraviti prvi put, kao i njihovo ograničeno terensko iskustvo. Zato je formiran Programski savjet etnološke akcije, sa svrhom da pruži stručnu pomoć sudionicima akcije, u sastavu: prof. dr Petar Vlahović — predsjednik, Marija Đokić, Zorica Divac i Dragomir Antičić, asistenti Etnografskog instituta SANU. Oni su osnovali etnološku školu, ciklus predavanja o etnološkim istraživanjima na terenu.

Prema ranijim dogovorima bili smo podijeljeni u 9 skupina, od kojih je svaka obrađivala jednu temu. Terenskim istraživanjima bilo je posvećeno 15 dana, a 5 dana sređivanju materijala uz konzultaciju stručnih suradnika, koji su uz nas bili svih 20 dana: prof. dr Dragoljub Divljanović, profesor Veterinarskog fakulteta u Beogradu, mr. Petar Kostić, viši kustos Etnografskog muzeja u Beogradu, Živka Romelić, kustos muzeja u Boru i Dragomir Antić iz Etnografskog instituta SANU. Teme istraživanja bile su slijedeće: privreda, staništa i ostale zgrade, domaći život, prehrana, odjeća i obuća, društveni život, narodno stvaralaštvo, običaji i vjerovanja, etnomedicina i etnoveterina. Građa je objavljena u posebnom izdanju Republičke konferencije SSO Srbije pod naslovom „Etnološka građa o životu i običajima sezonskih stočara u sjeveroistočnoj Srbiji“.

Slijedeća akcija bila je u selu Stave u Šumadiji, gdje se ispitalo narodnu prehranu. U zimskoj akciji, u selu Počuta, također u Šumadiji, koja je trajala sedam dana, ispitali smo narodno graditeljstvo, obiteljske zadruge i obiteljske nazive. Također su dva člana sudjelovala u pripremnoj akciji za OIA „Južna Morava 78“, gdje su održana predavanja o etnologiji i istraživanju na terenu.

Na spomenute akcije išli smo već s mnogo više znanja i iskustva, tako da je naša ekipa na akciji „Južna Morava 78“ postigla izvanredan uspjeh u ispitivanju etnomedicine i etnoveterine.

Samostalan rad započeli smo terenskim istraživanjem na području Gornje Bistre, u općini Zaprešić. Do sada smo imali četiri akcije: u travnju, svibnju, studenome i prosincu. Odlučili smo da to područje monografski obradimo.

Temu smo izabrali prema uputama Etnografskog muzeja u Zagrebu. Do sada su obrađene ove teme: narodno graditeljstvo, proljetni ciklus godišnjih običaja i narodna nošnja, a u tijeku je obradba slijedećih tema: obrti i zanati, božićni običaji, transportna sredstva, te igre i zabave. Radimo metodom intervjua: zapisujemo. Magnetofonom smo se služili samo jednom kad smo snimali pjesme uz Jurjevski krijes.

Koristimo u radu pitanja iz upitnica Etnološkog atlasa. Ekipa za godišnje običaje pripremila je pitanja po knjizi prof. Milovana Gavazzija „Godina dana hrvatskih narodnih običaja“, a također se služila i pitanjima što su korištena u akciji „Južna Morava 78“. Fotografiramo sve što je zanimljivo, tako da imamo veliki broj fotografija i dijapozitiva.

Nakon rada na terenu sredili smo podatke i dali ih na pregled prof. Milovanu Gavazziju, na čemu mu se ovom prilikom srdačno zahvaljujemo. Opazili smo, između ostalog, da materijalni inventar osobito brzo propada. Ruše se stare i grade nove kuće — u utrci za prestižem. No ipak, jedan je primjer vrlo lijep: u zaseoku Šimeki živi Barica Šimek (42), vlasnica najstarije kuće u selu. S ponosom nam je rekla da neće dati srušiti kuću i da će je održavati kako bude mogla; naročito je ponosna na jednu sobu, dosta dobro očuvanu, za koju namjerava nabaviti nešto lončarskog inventara na sajmu u Jakovlju, onakav, kakav je svih ovih godina poklanjala „Zagrepečancima“.

Mislim da smo uspjeli uspostaviti dobar kontakt s ljudima, jer ne samo da su s odobravanjem dočekali naše riječi da ćemo ponovno doći, nego nas i sami pozivaju — stvorili smo prijateljske veze, što zapravo predstavlja neizmjernu vrijednost. Isto tako smo sklopili prijateljstva s kazivačima iz Srbije, koji nam pišu, pozivaju nas, rado nas se sjećaju.

Etnološka grupa organizator je etnološke istraživačke akcije koja će se održati u sklopu republičke, a ona opet u sklopu savezne Omladinske istraživačke akcije „Tokovima SKOJ—a 79”. Savezna akcija održat će se na području cijele Jugoslavije. Etnolozi će svoj dvadesetodnevni program realizirati na terenu vukovarske regije, u suradnji s Gradskim muzejom i Općinskom konferencijom SSO Vukovar.

Priprema akcije upravo je u toku.

J. Jakopović

ETNOLOŠKI ZAVOD Istraživačkog centra JAZU, Zagreb

Rad u Etnološkom zavodu protekle 1979. godine odvijao se dijelom na terenu, u sklopu planiranog projekta „Etnološka i društvenogeografska istraživanja ruralnih sredina u SR Hrvatskoj”. Tematski su ispitivani problemi transformacije obiteljskog života, društvenih običaja i narodnog graditeljstva na području Vrličke krajine (selo Kijevo i okolica), Sinja i na području otoka Brača. Također je prikupljena terenska građa o podrijetlu i kretanju stanovništva na području općine Slavonski Brod u razdoblju od 1690. do 1900. godine. Obavljena su i proučavanja narodnog života i običaja sezonskih stočara na planini Durmitoru. U selima Gornjih Konavala Etnološki zavod je sudjelovao u ekipnom radu na evidenciji, valorizaciji i kategorizaciji spomenika narodnog graditeljstva, uništenih u potresu.

U sklopu stručnog rada održan je ciklus predavanja iz običajnog prava unutar predmeta „Povijest države i prava naroda Jugoslavije” na Pravnom fakultetu u Splitu. Zavod je sudjelovao u radu mnogih stručnih komisija, kao i na izradbi idejnog koncepta postavbe pregleda tradicijske kulture u spomen-području Petrova gora, te u idejnom konceptu za rekonstrukciju „Gačešina logora” na Šamarici. Pružane su stručne konzultacije domaćim i stranim korisnicima arhiva Odbora za narodni život i običaje kojih je prošle godine bilo 63, a koristili su arhiv 198 dana.

Etnološki zavod sudjelovao je s referatima na slijedećim kongresima, savjetovanjima i sl.: Udio Like u znanosti i privredi (Gospić), Etnička povijest Slavena i etnokulturne veze naroda središnje Evrope (SSSR), II. Kongres ekologe Jugoslavije (Zadar, Plitvice), Treći simpozij iz povijesti znanosti i njegove primjene krajem 19. i početkom

20. stoljeća u Hrvatskoj (Zagreb), Treća znanstvena konferencija SITH-a o tehnološkom razvoju SR Hrvatske (Zagreb), XXVI. Kongres SUFJ (Kragujevac), XVI. Savjetovanje SEDJ (Dojran) i 60-godišnjica Etnografskog muzeja u Zagrebu.

Z. Šimunović-Petrić

RAD ZAVODA ZA ISTRAŽIVANJE FOLKLORA U 1979. GODINI

Tijekom ove godine članovi Zavoda nastavili su rad na tri stalna projekta: Istraživanje folkloru u Hrvatskoj po regijama, Interakcija folklornih tradicija i suvremene kulture, te Povijest hrvatske usmene i pučke književnosti.

U listopadu 1978. Zavod je u suradnji s Arhivom Hrvatske, Sveučilištem u Splitu i kulturnim društvom „Cetinjanin“ bio organizator znanstvenog skupa u Sinju „Ivan Lovrić i njegovo doba“. Zbornik radova s tog skupa je u tisku.

ZIF je u ovoj školskoj godini (1979/80) pokrovitelj stipendista Fullbrightove fondacije i organizacije IREX: Franka Dubinskasa (SAD) i Phyllis Eastland (SAD), koji pripremaju svoje doktorske disertacije (skupljajući terensku građu u okolici Vinkovaca, odnosno okolici Rijeke).

Tijekom 1979. godine iz Zavoda su otišli u mirovinu njegovi dugogodišnji članovi, istaknuti stručnjaci dr Maja Bošković-Stulli i Nikola Bonifačić-Rožin. Također je otišao i mr Milivoj Vodopija.

Novi članovi Zavoda su mr Tanja Perić-Polonio (u odsjeku za književnost) i Grozdana Marošević (u odsjeku za folklornu glazbu).

Narodna umjetnost br. 15 (str. 215), godišnjak Zavoda za istraživanje folkloru, Zagreb (1978. god.), donosi sljedeće priloge:

Maja BOŠKOVIĆ-STULLI: Zagrebačka usmena pričanja u prepletanju s novinama i televizijom;

Zorica RAJKOVIĆ: Današnji dječji folklor – istraživanje u Zagrebu (s likovnim priložima, crno–bijelima i u boji);

Stjepan SREMAC: Smotre folkloru nekad i danas (s likovnim priložima, crno–bijelima);

Dunja RIHTMAN-AUGUŠTIN: Novinske osmrtnice; *Prikazi i kritike*.

Narodna umjetnost br. 16 (str. 200), godišnjak Zavoda za istraživanje folkloru, Zagreb (1979. god.), objavljuje ove radove:

Dunja RIHTMAN-AUGUŠTIN: Istraživanje folkloru i kulturna praksa;

Stanislaus HAFNER: Usmena i pisana tradicija u literaturama Gradišćanskih Hrvata i Koruških Slovenaca;

Ivan LOZICA: Metateorija u folkloristici i filozofija umjetnosti;

Olga SUPEK—ZUPAN: Nacrt istraživanja jednog prigorskog sela (s likovnim priložima u boji);

Iva HEROLDOVA: Obitelj, obiteljski odnosi i obiteljski običaji slavonskih Čeha;

Zvonimir LOVRENČEVIĆ: Ladarice;

Nikola SIKIRICA: Legende istorinske u krajevima Cetinske doline;

Maja BOŠKOVIĆ—STULLI: Uz „Legende istorinske“ Nikole Sikirice;

Kronika

Dunja RIHTMAN—AUGUŠTIN, Vesna TURČIN, Mirena PAVLOVIĆ: O radu Instituta za narodnu umjetnost (sada Zavod za istraživanje folklor) 1974—1978.

O. Supek—Zupan

